

UN TEZAU MONETAR OTOMAN DIN SEC. XVI-XVII DESCOPERIT LA TULCEA

de GABRIEL CUSTUREA
și ACTUAN MURAT

În cursul lucrărilor edilitare din municipiul Tulcea, cu ocazia demolării vechiului bazar, a fost descoperit un lot de 43 monede din argint, ce se păstrează la Muzeul Deltei Dunării¹.

Prezentăm compoziția tezaurului în tabelul următor :

Emitent	Nominal	Monetărie	Nr. buc.	Valoarea în aspri
Sigismund III	triplu gros	Olkusz	1	10
Murad III	akçe	Constantinopol	3	3
Mehmed III	akçe	Constantinopol	1	1
	akçe	Canca	1	1
	akçe	Tire	1	1
	akçe	?	1	1
Ahmed I	akçe	Adrianopol	1	1
	akçe	Constantinopol	1	1
	akçe	Seres	1	1
	akçe	Siderokapsa	1	1
	akçe	Canca	2	2
Murad IV	akçe	Constantinopol	2	2
	akçe	Saraievo	1	1
	akçe	Seres	2	2
Ibrahim	akçe	Constantinopol	20	20
	akçe	?	2	2
?	akçe	Constantinopol	1	1
?	akçe	?	1	1
TOTAL :			43	52

După cum se observă 79,06% din monedele tezaurului au fost emise în monetăriile balcanice ale Imperiului otoman. Aceasta probează, așa cum s-a remarcat și în cazul altor descoperiri monetare, intensele legături de schimb între Dobrogea și provinciile europene ale imperiului², legături a căror vechime nu mai este necesar a fi subliniată³.

Valoarea totală a tezaurului se ridică la circa 52 aspri, sumă mică în comparație cu prețurile de pe piața țării române și din Im -

periul otoman.

Menționăm câteva tranzacții din țările române din perioada 1642-1660.

- 1 merță ⁴ grfu	=	50 aspri ⁵
- 1 merță secară (mei)	=	33 aspri ⁶
- 1 merță pîine	=	100 aspri ⁷
- 30 sunți ⁸ sturion	=	4 aspri ⁹
- vacă cu vițel	=	500 aspri ¹⁰
- o fâlcea de loc	=	100 aspri ¹¹
- chiria lunară pentru un loc de prăvălie	=	66 aspri ¹²

În lumina celor enumerate, suma acumulată ar echivala cu costul unei merțe de grfu, 1¹/₂ merțe de secară (mei), fie cu 1/2 merță de pîine. Cu aceeași sumă se puteau cumpăra la Dunăre circa 100 kg sturion.

Din totalul de 43 piese ale tezaurului, 42 sînt aspri, monedă ce apare pe teritoriul Dobrogei, izolat¹³ sau în tezaure¹⁴, încă din vremea sultanului Bayazid I Yıldırım.

Devalorizările repetate ale asprului, începînd cu sfîrșitul sec. al XVI-lea și continuînd în sec. al XVII-lea¹⁵, fac să apară în tezaurele descoperite în Dobrogea¹⁶, la Enisala¹⁷ și la Viile¹⁸, fie noi specii monetare otomane, fie monede străine de valoare superioară. Acest fenomen este valabil și în cazul unor descoperiri din Tara Românească și Moldova - Tăriceni¹⁹, Rîmnicu Vlcea²⁰, Gălbinași²¹, Păun²². Totuși asprul nu este exclus de la tezurizare după cum se remarcă în cazul tezaurului de la Nalbant²³ și Băneasa²⁴.

În cazul descoperirii de la Tulcea, lipsa unui vas în care să fi fost depuse monedele și suma mică pe care o reprezintă ne fac să nu excludem posibilitatea de a avea de-a face cu un fragment de tezaur, fie cu un "tezaur de pungă".

Monedele emise în timpul domniei sultanului Ibrahim reprezintă 51,16% din numărul total, ceea ce înseamnă că tezurizarea s-a făcut, cel mai probabil, spre sfîrșitul acestei domnii, cu monede aflate pe piața.

Tezaurul de la Tulcea a fost ascuns, probabil, pe la mijlocul sec. al XVII-lea, din cauze ce nu pot fi, încă, precizate²⁵.

C A T A L O G²⁶

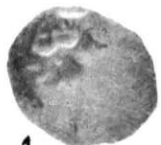
Sigismund III (1585-1632)

1 AR. Triplu groș ; Gumowski, tip 1022 - Av. POLON. Olkusz (1590-1609), 2,07 g.

Murad III (1574-1595)

2-4 AR. Akçe ; Nuri Pere, nr.299, Kostantiniye, 982 H - 0,43 g; 0,36 g ; 0,20 g.

Mehmed III (1595-1603)

1

2

3

4

5

6

7

8

9

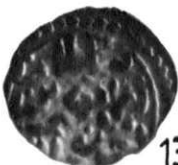
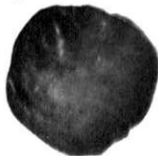
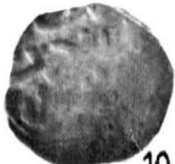
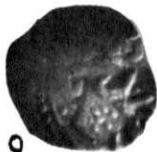
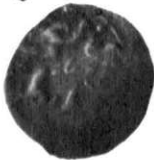
10

11

12

13

5 AR. Akçe ; Nuri Pere, nr. 340, Kostantiniye, 1003H. - 0,32 g.

6 AR. Akçe ; Nuri Pere, nr. 340, Canca, 1003H. - 0,27 g.

7 AR. Akçe ; Nuri Pere, nr. 340, Tire, 1003H. - 0,28 g.

8 AR. Akçe ; Nuri Pere, tip general, ruptă - 0,27 g.

Ahmed I (1603-1617)

9 AR. Akçe ; Nuri Pere, nr. 371, Edirne, 1012H. - 0,30 g.

10 AR. Akçe ; Nuri Pere, nr. 371, Kostantiniye, 1012H. - 0,35 g.

11 AR. Akçe ; Nuri Pere, nr. 371, Siroz, 1012H. - 0,32 g.

12 AR. Akçe ; Nuri Pere, nr. 371, Sidrekipsi, 1012H. - 0,35 g.

13-14 AR. Akçe ; Nuri Pere, nr. 372, Canca, 1013H. - 0,31 g; 0,28g.

Murad IV (1623-1640)

15-16 AR. Akçe ; Nuri Pere, nr.423, Konstantiniye, 1032H. - 0,31 g.

2 ex.

17 AR. Akçe, Nuri Pere. nr. 423, Saray, 1032H. - 0,27 g.

18-19 AR. Akçe ; Nuri Pere, nr. 423, Siroz, 1032 H. - 0,32g;0,29 g.

Ibrahim (1640-1649)

20-39 AR. Akçe ; Nuri Pere, nr. 440, Kostantiniye, 1049H. - 0,34 g;

0,32 g - 3 ex. ; 0,31 g - 8 ex. ; 0,30 g - 3 ex. ; 0,29 g - 2 ex. ;

0,29 g - 2 ex. ; 0,17 g.

40-41 AR. Akçe ; Nuri Pere, tip general, p.165, bătut numai Av. -

0,30 g ; 0,27 g.

Monede neprecizate

42 AR. Akçe ; Nuri Pere, tip general, Kostantiniye - 0,29 g.

43 AR. Akçe ; ilizibil, ruptă - 0,30 g.

N O T E

1 Mulțumim și pe această cale colegilor Cristina Alexandrescu și Ernest Oberlănder-Târnoveanu, care ne-au înlesnit cercetarea tezaurului.

2 G. Custurea, în "Pontica", 13, 1980, p.341-343.

3 Bistra Čvetkova, în Relații româno-bulgare de-a lungul veacurilor. Sec. XII-XIX, 1, București, 1971, p.107-150 ; M.M. Alexandrescu-Dersca Bulgaru, în "Peuce", 6, 1977, p.259-269.

4 In sec. al XVII-lea merța = 16 ocale, cf. N.Stoicescu, Cum măsurau strămoșii, București, 1971, p.203.

5 Ibidem, p. 203.

6 Ibidem, p. 203.

7 Catalogul documentelor moldovenești din Arhiva istorică centrală a statului. 1621-1652, 2, București, 1959, p.419, nr.2168.

8 In sec. al XVII-lea funtul (libra) cîntărește circa 0,500 kg, cf. N. Stoicescu, op.cit., p.282.

9 Călători străini despre țările române, vol.V, București, 1973, p.84.

10 V. Stănescu, în BSNR, 18, 1923, 48, p. 122, nr.47.

- 11 Ibidem, p.121, nr.43.
- 12 Șt.Olteanu, C.Șerban, Meșteșugurile din Țara Românească și Moldova în evul mediu, București, 1969, p. 215.
- 13 A.Vertan, G.Custurea, în "Pontica", 12, 1979, p.239, nr.82.
- 14 Monede emise de Bayazid I Yıldırım au fost descoperite alături de cele ale lui Mircea cel Bătrîn și Sracimir în tezaurul de la Văcăreni, cf. B. Mitrea, Mircea cel Bătrîn și Dobrogea. Un nou tezaur monetar, comunicare susținută la Sesiunea Pontica, 1975, vezi și "Magazin istoric", 12, 1978, 4, p.59 ; E.Oberländer-Târnoveanu, "Peuce", 8, 1980, p.512-513, nr.198-200.
- 15 Tahsin Gemil, în "Revista de istorie", 30, 1977, 8, p.1438, nota 20.
- 16 G. Custurea, Unele aspecte ale circulației monetare în Dobrogea în secolul al XVII-lea, în SCN, 8, sub tipar.
- 17 Idem, în "Crisia", 8, 1978, p.531-536.
- 18 G. Custurea, A.Murat, în "Pontica", 12, 1979, p.207-219.
- 19 Elena Isăcescu, în "Studia et acta orientalia", 7, 1978, p.263-273.
- 20 Idem, în BSNR, 70-74, (1976-1980), p.331-339.
- 21 Ibidem, p.337.
- 22 Eugenia Neamțu, Gr.Foit, în Arheologia Moldovei, 7, 1972, p.359-367.
- 23 Tezaurul de la Nalbant este compus din circa 300 aspri din sec. XVI-XVII. Informație E.Oberländer-Târnoveanu.
- 24 P.I.Panait, H.Dj.Siruni, Materiale de istorie și muzeografie, vol. 2, p. 191.
- 25 Aproximativ același "terminus post quem" are și tezaurul descoperit la Nalbant.
- 26 Pentru identificarea pieselor au fost folosite lucrările :M.Gumowski, Handbuch der polnischer Numismatik, Graz, 1960 ; Nuri Pere, Osmanlılarda madenî paralar, İstanbul, 1968.

UN DÉPÔT MONÉTAIRE OTTOMAN DÉCOUVERT À TULCEA (XVIe-XVIIe SIÈCLES)

Résumé

Les auteurs présentent un trésor monétaire découvert à l'occasion des travaux de démolissage du bazar de Tulcea:

Les monnaies sont frappées par Sigismond III roi de Pologne, (1 pièce), Murad III (3 pièces), Mehmed III (4 pièces), Ahmed Ier (6 pièces), Murad IV (5 pièces), Ibrahim (22 pièces).

Quoique l'akçe ait été dévalorisée plusieurs fois, cette monnaie n'a pas été éliminée de la thésaurisation.

Les auteurs soupçonnent que le lot monétaire peut être un trésor de bourse ou bien un fragment d'un trésor plus grand. En analysant la structure on peut déduire que le trésor a été enterré vers le milieu du XVIIe siècle.

LISTA ILUSTRATIILOR

- Pl. I. - Aspru emis de Murad III la Constantinopol (1) ; aspri emiși de Mehmed III la : Constantinopol (2), Canca (3), Tire (4) ; aspri emiși de Ahmed I la : Adrianopol (5), Constantinopol (6), Seres (7), Siderokapsa (8), Canca (9).
- Pl. II. - Aspri emiși de Murad IV la : Constantinopol (1), Saray (2), Seres (3) ; aspru emis de Ibrahim la Constantinopol (4).

EXPLICATION DES FIGURES

- Pl. I. - Monnaie (akçe) frappé par Murad III à Constantinople (1); les monnaies (akçe) frappées par Mehmed III à Constantinople (2), Canca (3), Tire (4) ; les monnaies (akçe)frappées par Ahmed I à Adrianople (5), Constantinople (6), Seres (7) , Siderokapsa (8), Canca (9).
- Pl. II. - Les monnaies (akçe) frappées par Murad IV à Constantinople (1), Saray (2), Seres (3) ; monnaie (akçe) frappée par Ibrahim à Constantinople (4).